

persoonlijkheid spreekt, die weigert voortijdig aan te nemen dat deze een warhoofd zou zijn. Dit laatste is door velen impliciet of expliciet te kennen gegeven; zij worden in het voorlaatste hoofdstuk met grammaticale en wijsgerige nauwkeurigheid ondervraagd en als niet voldoende in Piersons denkwereld thuisgeraakt afgewezen. Dat de auteur zo helder in discussie gaat met zijn voorgangers is in twee opzichten een goede greep: hij houdt daardoor zijn eigen betoog vrij van alle polemiek en kan bovendien zijn lezers in kort bestek en 'via negativa' nog eens duidelijk maken wat hij precies bij Pierson heeft leren zien. Dit komt er op neer dat Piersons welbekende agnosticisme en zijn eveneens bekende estheticisme als correlaten blijken te fungeren, waarvoor men bij hem ook objectivisme en subjectivisme mag - en kan - lezen. Om dit onweerlegbaar naar voren te brengen tekent de auteur de opkomende moderne richting en haar onzekerheden ten aanzien van haar eigen grondslagen (Opzoomer, de leermeester, tegenover Scholten) na de opruiming van de hele kerkleer. Toen het Pierson duidelijk was dat de 'mensheid' de kerk moest vervangen, verliet hij de laatste en werd tenslotte hoogleraar in de kunstwetenschap. Maar ook hier bleken de grondslagen wankel: het overheersende empirisme faalde uiteindelijk op dit gebied, maar onversneden idealisme kon evenmin dienen. Hier moest de mythe als verbinding van het concrete en abstracte redding brengen - de waarheid komt alleen in de taal van de dichter tot spreken. Maar op dat moment treedt de 'persoonlijkheid' met al zijn dramatiek naar voren. Om de met dit alles gegeven spanning vol te houden kon Pierson de reeds in zijn dissertatie gewonnen inzichten benutten die hem in zijn studie van middeleeuws realisme en nominalisme voor het conceptualisme hadden doen kiezen. Hiermee gewapend kon hij de vragen te lijf die rezen bij zijn nadenken over de verhouding van de kunst tot de wetenschap, de godsdienst en de religie. Het belang van de verbeelding werd (toen al!) door hem onderkend, ook voor de voortgang der wetenschap. Maar zo wist hij ook de doxologie te bewaren voor het niet kenbare wezen Gods, dat ons niettemin door Jezus is getoond. Terzijde zij hier opgemerkt, dat Piersons visie op Jezus niet geheel helder wordt, en dat ook niet wordt aangegeven wat hiervan de grond is. De weemoedige tint, die paradoxaalwijze in de studie zo verhelderend werkt, faalt hier.

In het dan volgende hoofdstuk wordt een aantal begrippen die voor Pierson van kardinaal belang zijn, nader toegelicht, waarna voorgangers in de studie van diens denken scherp ondervraagd worden en tenslotte Pierson en Barth met elkaar in gesprek gebracht. Dit laatste hoofdstuk heeft mij persoonlijk zeer gesticht, maar niet overtuigd. Het onderstreept nadrukkelijk het essayistisch karakter van het boek, dat daarom voor een historicus wat onbevredigend blijft, maar dat elkeen die wil nadenken over het christelijk geloof een rijkdom aan overwegingen aanbiedt.

F.R.J. Knetsch